

ARVAMUS

INIMÕIGUSED LUUBI ALL

SAHHAROVI UHIND
MÖTTEVABADUSE EEST

EESSÖNA

Sahharovi auhind on selle asutamisest möödunud 22 aasta vältel kujunenud inimõiguste eest võitlemise tuntud ja hinnatud sümboliks. Auhind kinnitab, et Euroopa Parlament jääb nende põhiväärtuste vankumatuks kaitsjaks ja edendajaks kogu maailmas ning Euroopa juhtivaks hääleks inimõiguste ja nende võitlejate eest seismisel.

Sahharovi auhind antakse mõttevabaduse eest. Kõik muud esmased inimõigused on selle põhivabadusega tihedalt seotud. Mõttevabaduse alusel saavad inimesed teostada oma sõna- ja usuvabadust ning kogunemisevabadust. Nagu on öelnud Andrei Sahharov: „Intellektuaalne vabadus on inimühiskonna jaoks põhitähtis – vabadus saada ja jagada teavet, vabadus avarapilguliseks ja kartmatuks aruteluks ning vabadus ametnikkonna survest ja eelarvamustest.”

Just selles vaimus otsustas Guillermo Fariñas oma sügavate veendumuste põhjal ja rahumeelseid vahendeid kasutades väljendada oma muret Kuuba poliitvangide pärast ning põhivabaduste puudumise, sealhulgas ajakirjanduse ja interneti tsensuuri pärast. Fariñas oli survevahendina Kuubas, kus ta asutas sõltumatu uudisteagentuuri, muutuste saavutamiseks

valmis ohverdama ja ohtu seadma oma tervise ja elu. Ta on pidanud näljastreike, et protestida sõnavabaduse puudumise vastu Kuubas ja võidelda selle eest. Oma tegevusega kannab ta kõikide nende lootusi, kes hoolivad vabadusest, inimõigustest ja demokraatiast.

Fariñas liitub üha suureneva arvu Sahharovi laureaaside „klubiga”, kelle vaimne kodu on Euroopa Parlament. See klubi rajaneb mõttevabadusel ja selle liikmed on oma veendumuse, pühendumuse ja julguse poolest tuntud üle kogu maailma. Klubi liikmete hulgas on ka Osvaldo Payá ja Damas de Blanco (Daamid Valges), kelle pühendumust põhivabaduste teostamisele pärjati Sahharovi auhinnaga aastatel 2002 ja 2005.

Meie kogemus Euroopas on näidanud, et vabadust ja demokraatiat ei saa jagada portsjonite kaupa. Kuuba inimesed peavad saama täielikult nautida oma põhivabadusi oma kodusaaarel. Andes Sahharovi auhinna mõttevabaduse eest Guillermo Fariñasale, avaldab Euroopa Parlament tunnustust kõigile sõna- ja väljendusvabaduse eest seisvatele Kuuba inimõiguste kaitsjatele, kes püüavad saavutada rahumeelsete vahenditega poliitilisi muutusi ja vabadust Kuubal.

JERZY BUZEK | EUROOPA PARLAMENDI PRESIDENT

INIMÕIGUSED EUROOPA PARLAMENDIS

Euroopa Liit tugineb vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja põhivabaduste austamise ning õigusriikluse põhimõtetele. Nimetatud põhimõtted on ühised kõikidele liikmesriikidele ning sätestatud Euroopa Liidu lepingus. Euroopa Liit järgib põhiõigusi, mis on sätestatud Euroopa inimõiguste konventsioonis, millele 1950. aastal kirjutasid Roomas alla tänased Euroopa Liidu liikmed Euroopa Nõukogu egiidi all. Konventsioon on Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide jaoks ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni ja sellel põhinevate paktide ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta kõrval rahvusvahelise õiguse küsimustes inimõiguste valdkonnas olulisimaks alusdokumendiks.

Euroopa Liidu leping sätestab üksikasjaliselt, et eelnimetatud põhimõtteid oluliselt ja jätkuvalt rikkunud Euroopa Liidu liikmesriigi õigused on võimalik peatada ja et iga uue liikme jaoks on nende põhimõtete tingimusteta järgimine kohustuslik. Suhetes kolmandate riikidega määratleb leping demokraatia ja õigusriikluse arengu ja tugevdamise ning inimõiguste ja põhivabaduste järgimise kui ühise välis- ja julgeolekupoliitika ja arengukoostööpoliitika ühe olulisematest eesmärkidest.

Sellised eesmärgid on seatud suures osas tänu Euroopa Parlamendile, keda on inimõiguste suuremale tähtsustamisele kannustanud sugugi mitte viimases järjekorras üleskutsed kodanikelt Euroopa Liidust ja väljastpoolt ning valitsusväliste organisatsioonide mitmekülgne tegevus.

Umber samal ajal kui koostatakse Euroopa Liidu inimõiguste aastaaruanne, mida annab välja ministrite nõukogu, koostab välisasjade komisjon täiskogus arutamiseks aastaaruande inimõiguste olukorra kohta maailmas ja Euroopa Liidu inimõigustepoliitika kohta. Inimõiguste allkomisjon, mis 6. ametiaja alguses uuesti moodustati, on Euroopa Parlamendi organ

vastavate parlamentaarsete algatuste jaoks ja alaline foorum, kus inimõiguste kaitsjatega saab arutada kolmandates riikides valitseva inimõiguste ja demokraatia olukorra üle. Lisaks sellele korraldab arengukomisjon korrapäraselt kohtumisi inimõiguste olukorra kohta AKV riikides ja sellistel teemadel nagu lapsõdurid või lapsorjad; kohtumistest võtavad osa nii inimõigustega tegelevad valitsusvälised organisatsioonid kui ka asjassepuutuvate valitsuste esindajad.

Igakuised täiskogu debatilised kiireloomulised teemad käsitlevad inimõiguste rikkumisi kolmandates riikides ja esmajoones üksikjuhtumid, kusjuures asjassepuutuvaid valitsusi kutsutakse üles tegutsema. Valitsuste reageeringud lubavad järeldada, et nad ei ole Euroopa Parlamendi kriitika suhtes ükskõiksed. Mõnikord on otsustel vahetu mõju ja sageli on need ministrite nõukogu meetmete aluseks.

Parlamendil on oma seadusandlikust pädevusest tulenevalt õigus keelduda nõusoleku andmisest oluliste lepingute sõlmimiseks kolmandate riikidega, kui on tegemist inimõiguste ja demokraatlike põhimõtete oluliste rikkumistega. Sellest tulenevalt nõuab parlament süstemaatilisel lepingutesse lülitatud inimõiguste klauslist rangelt kinnipidamist, mis näeb äärmuslikul juhul ette lepingu peatamise. Parlament tugevdab oma rolli poliitiliste otsuste vastuvõtmisega nõusolekumenetluse raames, kuulamise korraldamisega kolmandate riikide kodanikuühiskonna esindajatega, ad hoc delegatsioonide lähetamisega inimõiguste olukorra hindamiseks kohapeal ja mitte viimases järjekorras oma parlamentaarset poliitilist dialoogi kaudu, milles osalevad eelkõige Euroopa Parlamendi parlamentidevahelised delegatsioonid. Regulaarsetel kohtumistel partnerriikide parlamendiliikmetega arutavad Euroopa Parlamendi delegaadid sageli konkreetseid juhtumeid, mis on mõnikord kaasa toonud häid tulemusi.

Euroopa Parlamendi ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani riikide parlamendisaadikute vahelise dialoogi olulisimaks foorumiks on AKV-ELi parlamentaarne ühisassamblee. Vahemere Liidu parlamentaarne assamblee pakub uusi võimalusi struktureeritud dialoogiks Vahemere riikidega inimõiguste ja demokraatia küsimustes.

Uusim piirkondlik parlamentaarne foorum on 2006. aasta novembris loodud Euroopa – Ladina-Ameerika parlamentaarne assamblee (EuroLat). Tema kolme põhieesmärgi hulka kuuluvad ka demokraatia, välispoliitika, halduse, integratsiooni, rahu ja inimõigustega seotud küsimused.

Euroopa Parlament jälgib teraselt ka 2006. aasta juunis moodustatud ÜRO Inimõiguste Nõukogu tööd. Euroopa Parlament on andnud olulise panuse inimõiguste küsimuste lülitamiseks Euroopa Liidu tegevuskavadesse. Parlament teeb konkreetseid algatusi mitmetes valdkondades, nagu piinamise tõkestamine, vähemuste kaitse, konfliktide ennetamine, naiste ja laste õiguste toetamine, inimõigusaktivistide kaitse, põlisrahvaste ja puuetega inimeste õigused.

Euroopa Parlament on aktiivselt toetanud ÜRO surmanuhtluse moratooriumi kampaaniat ning riiklike ja rahvusvaheliste parlamentide surmanuhtluse vastast maailmakongressi, Rahvusvahelise Sõjakuritegude Tribunali loomist, Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevakeskuse loomist (mida alates 1. märtsist 2007 asendab Põhiõiguste Amet) ning Euroopa Liidu kampaaniat naistevastase vägivallega võitlemiseks. Valimiste vaatlemise osalemise kaudu annab Euroopa Parlament täiendava panuse demokraatia tugevdamisele kolmandates riikides.

Oma eelarvevolituste raames on Euroopa Parlamendil õnnestunud suurendada tunduvalt demokraatia- ja inimõigusprogrammidele eraldatavaid eelarvevahendeid. 2006. aastal võitles

Euroopa Parlament edukalt selle eest, et säiliks eraldi vahend sellise tegevuse rahastamiseks – demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahend. Selle rahalise ja poliitilise vahendi eesmärk on arendada ja tugevdada demokraatiat, õigusriigi põhimõtteid ning inimõiguste ja põhivabaduste austamist kolmandates riikides kõikjal maailmas ning erilist tähelepanu pööratakse kodanikuühiskonna organisatsioonidele.

Euroopa Parlamendi kesksete mureküsimuste hulka kuuluvad ka kodanike majanduslike ja sotsiaalsete õiguste edendamine Euroopa Liidus, rassismi, usulise sallimatuse ning ksenofoobia vastased meetmed ning asüülitaotlejate ja võõrtöötajate kohtlemine. Inimõiguste olukorda Euroopa Liidus käsitleb kodanikuabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon. Kui Euroopa Liidu kodanikud leiavad, et nende põhiõigusi on rikutud, võivad nad pöörduda Euroopa Ombudsmani või Euroopa Parlamendi petitsioonikomisjoni poole. Ombudsman tegeleb Euroopa Liidu organite tegevust puudutavate kaebustega, petitsioonikomisjon aga petitsioonidega lepinguliste kohustuste rikkumise kohta liikmesriikides, kes on üsna sageli pidanud rikkumismenetluse tõttu oma seadusi muutma, et kohandada neid ühenduse õigusega.

2008. aastal tähistati Sahharovi auhinna 20. aastapäeva. Selle sünnimälestuse auks korraldas Euroopa Parlament konverentsi „20 aastat aktiivset inimõiguste toetamist: Sahharovi laureaadid jutustavad oma lugu“. Kõnealusele üritusele olid kutsutud kõik varasemad laureaadid ja Andrei Sahharovi lesk Elena Bonner. Paljud neist võtsid konverentsist osa ja kasutasid võimalust vahetada mõtteid inimõiguste üle maailmas ja Sahharovi auhinna olulisuse üle. Sel puhul kuulutas president Pöttering ametlikult avatuks ka nn Sahharovi võrgustiku, mis võimaldab laureaatidel ühineda üksteise tegevusega ja näidata üles solidaarsust.

NIMEANDJA ANDREI SAHCHAROV

Euroopa Parlament annab alates 1988. aastast igal aastal välja Sahharovi mõttevabaduse auhinda, et Andrei Sahharovi vaimus autasustada isikuid või organisatsioone nende võitluse eest inimõiguste ja põhivabaduste eest ning allasurumise ja ebaõigluse vastu. Andrei Sahharov (1921–1989), tunnustatud füüsik, teaduste akadeemia liige, dissident ja Nobeli rahupreemia laureaat aastast 1975, saatis Gorkist Euroopa Parlamendile kirja, milles väljendas oma siirast rõõmu selle üle, et Euroopa Parlament soovib hakata välja andma temanimest mõttevabaduse auhinda. Ta nägi selles õigustatult julgustust kõikidele neile, kes on nii nagu temagi pühendunud võitlusele inimõiguste järgimise eest.

Alustanud tuumateadlasena ja lõpetanud dissidendina, ei astunud ta välja mitte ainult teisitõtlejate vabastamise eest oma kodumaal, vaid selgitas oma kirjutistes ka teaduse ja ühiskonna, rahumeelse koostöötegemise ja mõttevabaduse omavaheliste suhete probleeme. Sahharov kehastab kogu maailmas võitlust põhiõigustest ilmajätmise vastu. Ei ähvardused ega pagendamine ei suutnud tema vastupanu murda.

Nii nagu Andrei Sahharov ise, tõendavad kõik Sahharovi auhinna laureaadid selgelt, kui palju julgust, kannatust ja sisemist jõudu nõuab inimõiguste kaitsmine ja nende universaalse kehtivuse maksmapanemine. Peaaegu alati on nende tegevus inimväärikuse kaitsmisel olnud seotud suurte ohvritega – sageli tagakiusamise, vabadusekaotuse või kodumaalt väljasaatmisega. Mõnel juhul ei ole võitjaid lubatud isiklikult auhinda vastu võtma. 14. detsembril 2006 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, milles mõistab selle asjaolu

hukka ja nõuab, et sellistele juhtumitele reageerimiseks loodaks jätkumehhanism. 2008. aastal otsustas Euroopa Parlament auhinna kahekümnenda aastapäeva tähistamiseks ja oma jätkuva toetuse näitamiseks kutsuda detsembris toimuvale auhinnatseremooniale kõik senised laureaadid, pöörates erilist tähelepanu neile, kes ei saanud oma auhinda isiklikult vastu võtmas käia.

Sahharovi auhinnaga märgib Euroopa Parlament esmajoones ära silmapaistvad teened, mis on mõtte- ja sõnavabaduse vaimus suunatud sallimatuse, fanatismi ja vihkamise vastu. Seeläbi väljendab ta oma veendumust, et põhivabaduste hulka ei kuulu mitte ainult õigus elule ja isikupuutumatus, vaid ka sõna- ja ajakirjandusvabadus, mis on väga tugevad rõhumisvastased vahendid ning demokraatliku ja avatud ühiskonna mõõdupuud. ÜRO 16. detsembri 1966. aasta kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklis 19 fikseeritud õigus takistamatult oma arvamuse juurde jääda ja õigus vabalt arvamust avaldada, „mis kätkeb endas vabadust sõltumata riigipiiridest nii suuliselt, kirjalikult kui ka ajakirjanduse ja kunstiliste väljendusvormide või teiste vahendite kaudu omal valikul hankida, saada ja levitada igasugust teavet ja ideid (...)“; kajastab vaimusuunda, mis ajendas Euroopa Parlamenti Sahharovi auhinda looma.

Euroopa Parlament annab inimõiguste auhinna, millega kaasneb 50 000 euro suurune rahaline preemia, üle Strasbourgis toimival pidulikult istungil 10. detsembri paiku, sel päeval aastal 1948 allkirjastati ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon.

LAUREAADID

1988 NELSON ROLIHLAHLA MANDELA JA
ANATOLI MARTŠENKO (POSTUUMSELT)

1989 ALEXANDER DUBČEK

1990 AUNG SAN SUU KYI

1991 ADEM DEMAČI

1992 LAS MADRES DE LA PLAZA DE MAYO

1993 OSLOBODJENJE

1994 TASLIMA NASREEN

1995 LEYLA ZANA

1996 WEI JINGSHENG

1997 SALIMA GHEZALI

1998 IBRAHIM RUGOVA

1999 XANANA GUSMÃO

2000 IBASTA YA!

2001 IZZAT GHAZZAWI JA
NURIT PELED-ELHANAN JA
DOM ZACARIAS KAMWENHO

2002 OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS

2003 ÜRO PEASEKRETÄR KOFI ANNAN JA KOGU
ÜHINENUD RAHVASTE ORGANISATSIOONI
PERSONAL

2004 VALGEVENE AJAKIRJANIKE LIIT

2005 NAISED VALGES, HAUWA IBRAHIM JA
PIIRIDETA AJAKIRJANIKUD

2006 ALEKSANDR MILINKEVIČŠ

2007 SALIH MAHMOUD MOHAMED OSMAN

2008 HU JIA

2009 MEMORIAL (OLEG ORLOV,
SERGEI KOVALJOV JA LJUDMILLA
ALEKSEJEVA ÜHENDUSE MEMORIAL JA
KÕIGI TEISTE VENEMAAL TEGUTSEVATE
INIMÕIGUSTE KAITSJATE NIMEL)

2010 GUILLERMO FARIÑAS

GUILLERMO FARIÑAS

Guillermo Fariñas on Kuuba psühholoogiadoktor, sõltumatu ajakirjanik ja poliitiline dissident, kes on aastate jooksul pidanud 23 näljastreiki protestiks Kuuba režiimi vastu, eesmärgiga saavutada oma kodumaal rahumeelsel teel poliitilisi muudatusi ning sõna- ja väljendusvabadus.

Kuuba armee endise sõdurina võitles ta 1980. aastatel Angolas ja teenis seal mitmeid autasusid. Seejärel sai Fariñasest rahumeelne aktivist ning 1989. aastal otsustas ta välja astuda kommunistlikust noorsooühingust. Ajakirjanikuna asutas ta sõltumatu pressiagentuuri Cubanacán Press, et teavitada maailma Kuuba poliitvangide saatusest. Lõpuks oli ta võimude surve sunnitud oma pressiagentuuri sulgema.

Oma pühendumusega vägivaldast hoidumisele ja julgusega Kuuba režiimi hukka mõista on Fariñasest saanud üks kõige tuntumaid dissidente riigis. Organisatsioon Piirideta Reporterid hindas tema vaprust 2006. aastal autasuga Prix Cyber liberté.

Fariñas – nagu paljud teised enne teda – oli Kuubas poliitiliste muutuste saavutamiseks surve avaldamisel valmis riskima oma eluga. Näljastreigid protesti väljendamiseks ja selleks, et nõuda sõnavabadust Kuubas, on andnud lootust kümnetele vangistatud aktivistidele.

Oma 2010. aasta veebruaris Raul Castrole saadetud kirjas nõudis Fariñas tungivald, et Castro näitaks oma rahvale ja maailmale, et pühendumine muutustele, mida ta on välismeediale kinnitanud, on tõeline, ning palus riigijuhil vabastada poliitvangid, keda hoitakse erinevates Kuuba vanglates. Kuuba, kus on endiselt väga palju poliitvange, on alati eitanud nende olemasolu, nimetades neid palgasõduriteks ja reeturiteks, kes on USA poolt palgatud valitsuse õonestamiseks ja Kuubas kommunistliku korra kukutamiseks.

8. juulil 2010. aastal lõpetas Fariñas oma viimase näljastreigi peale seda, kui Kuuba valitsus teatas oma kavatsusest vabastada 52 poliitvangi. Selleks ajaks oli Fariñas, kes nõudis pärast paljusid vangistus aastaid haigestunud poliitvangide vabastamist, keeldunud toidu ja vedeliku tarbimisest juba rohkem kui 130 päeva. Ta alustas oma näljastreiki 2010. aasta veebruaris pärast seda, kui kahtlastel asjaoludel oli surnud meelsusvang Orlando Zapata Tamayo, kes suri 82 päeva pärast seda, kui oli alustanud näljastreiki samadel põhjustel – lootes saada rahvusvahelist toetust oma eesmärgile. Teatavasti loobus Fariñas Hispaania pakkumisest, et ta viiakse lennukiirabiga Hispaaniasse ravile ja näljastreigist taastumiseks, kuna ta väitis, et ta saab Kuubas head meditsiinilist ravi, ning tahtis surra Fideli ja Raul Castro silme all.

Hiljutistes vangide amnesteerimistes, mis on aastate jooksul kõige laiaulatuslikumad vangide vabastamised Kuubas, nähakse Kuuba režiimi püüdlusi parandada oma sidemeid USA ja Euroopa Liiduga. Euroopa Parlament on korduvalt kinnitanud oma solidaarsust kogu Kuuba rahvaga. Samuti on parlament toetanud riigi arengut demokraatia ning põhiõiguste austamise ja edendamise suunas, tehes seda viimati 2010. aasta märtsis. Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek teatas 2010. aasta oktoobris, et Fariñase protestid annavad lootust kõigile neile, kes hoolivad vabadusest, inimõigustest ja demokraatiast, ning kutsus üles viivitamata vabastama kõik Kuuba poliitvangid.

Guillermo Fariñase võitlus on olnud – ja on ka edaspidi – eeskujuks kõikidele vabaduse ja demokraatia kaitsjatele Kuubas ja kogu maailmas.

Autasustades Guillermo Fariñast Sahharovi auhinna mõttevabaduse eest, tunnustab Euroopa Parlament kõikide nende Kuuba inimõiguste kaitsjate võitlust sõnavabaduse eest, kes püüavad saavutada poliitilisi muutusi ja vabadust Kuubas.

NELSON ROLIHLAHLA MANDELA

1988

1918. aastal Lõuna-Aafrikas Umtatas sündinud ja 1993. aastal Nobeli rahupreemia pälvinud Nelson Rolihlahla Mandela valiti 1994. aastal esimestel vabadel valimistel Lõuna-Aafrika Vabariigi presidendiks ja valitsusjuhiks. Ta veetis suurema osa oma elust trellide taga. Aafrika Rahvuskongressi (ANC) juhina sümboliseeris ta oma kaasmaalastele ja maailma avalikkusele mustanahalise elanikkonna vastupanu inimvaenulikele apartheidile. Auhinna saamise ajal 1988. aastal oli Mandela veel kodusarestis.

Hoolimata sellest, et Mandela 1999. aasta juunis avalikust elust tagasi tõmbus, tegutseb ta oma ideaalide ja väärtuste nimel edasi oma kahes heategevusorganisatsioonis, Nelson Mandela sihtasutuses ja Nelson Mandela lastefondis. Samuti osaleb ta algatuses Global Elders, mille ta käivitas koos Graça Macheli ja peapiiskop Desmond Tutuga 18. juulil 2007 Johannesburgis. Selles projektis osaleb rühm maailma liidreid, rahuaktiviste ja inimõiguste kaitsjaid, kelle eesmärk on lahendada globaalseid probleeme, kasutades „peaaegu 1000 aastani ulatuvaid ühiseid kogemusi lahenduste leidmiseks sellistele näiliselt lahendamatuete probleemidele nagu kliimamuutus, HIV/AIDS ja vaesus“, ning „kasutada oma poliitilist sõltumatust maailma kõige tõsisemate konfliktide lahendamiseks“.

Lõuna-Aafrika demokraatia 10. sünnipäevale pühendatud parlamendiistungil ütles Nelson Mandela: „Meie püüdlustes leida ja luua mitte ühtegi rassi diskrimineeriv demokraatia on juhtpõhimõtteks olnud tõdemus, et kõikides ühiskonnakihtides ja kõikides inimrühmades on häid mehi ja naisi ning et avatud ja vabas ühiskonnas tulevad kõik need lõuna-aafriklased kokku, et ühiselt ja koostöös saavutada ühine hüvä. Kauaaegsed vaenlased suutsid kokku leppida rahumeelses üleminekus apartheidilt demokraatialle just tänu sellele, et me olime valmis tunnustama teistes peituvat headust.“

2008. aasta juulis tähistas Nelson Mandela oma üheksakümnendat sünnipäeva ning nõudis taas kord suuremaid ülemaailmseid jõupingutusi võitluses vaesuse ja ebaõigluse vastu.

ANATOLI MARTŠENKO

1988

Anatoli Martšenko (1938–1986), üks endise Nõukogude Liidu tuntumaid dissidente, suri pärast enam kui 20 aastat kestnud vangistust 1986. aasta detsembris Tšistopoli vanglas näljastreigi tagajärjel. Ta kuulus 1975. aastal loodud rühma, mis võitles pühendunult Euroopa Julgeoleku- ja Koostöökonverentsi lõppakti, eriti selle akti inimõiguste, julgeoleku ja koostöö sätete järgimise eest.

Ta paljastas töö nõukogude töölaagrite ja vanglate kohta. Sellega kaasnes aga süüdimõistmine nõukogudevastase agitatsiooni ja propaganda eest.

„Ainuke võimalus võidelda kurjuse ja ebaseaduslikkuse ülemvõimu vastu seisneb minu arvates töö tundmises.“

ALEXANDER DUBČEK

1989

1989. aastal autasustas Euroopa Parlament Alexander Dubčekit (1921–1992), üht endise idabloki uuendamise ja sealse ärkamise algatajaid ja Praha kevade nime all tuntuks saanud reformiliikumise juhtfiguuri.

Tema eesmärgi anda sotsialismile „inimlik nägu“ purustasid 21. augustil 1968. aastal Varssavi Lepingu Organisatsiooni maade tankid. Reetmises süüdistatuna, kõikidest ametitest vabastatuna ja Tšehhoslovakkia Kommunistlikust Parteist välja arvatuna teenis Alexander Dubček kuni 1985. aastani elatist lihttöölisena. 1988. aastal pöördus ta tagasi aktiivsesse poliitilisse ellu, kus osales kodanikuõigusi propageerivas liikumises.

Pärast revolutsiooni valiti ta Tšehhoslovakkia Sotsialistliku Vabariigi liidukogu esimeheks. Ühena lootusekandjatest ka nõukogude dissidentide jaoks nende aastatepikkuses võitluses glasnosti eest, nagu teda kirjeldas Andrei Sahharov 1990. aasta jaanuaris toimunud auhinnatseremoonial ette loetud teates, väljendas Dubček soovi, et „tänu Praha kevadele kõlab Euroopa ühisvaimu suur sümfonia ka 1990. aastal ja kõikidel järgnevatel aastatel.“

Dubček suri 7. novembril 1992 paar nädalat varem toimunud autoõnnetuses saadud vigastustesse.

AUNG SAN SUU KYI

1990

1991. aasta Nobeli rahupreemia laureaat ja Myanmari demokraatia eest võitlejate juht Aung San Suu Kyi, sündinud 1947. aastal, sai Sahharovi auhinna 1990. aastal.

1988. aasta augustis surus sõjavägi maha kogu riiki haaranud üldstreigi demokraatia eest ja Myanmari toonase valitsuse vastu ning võttis ise võimu üle. Aung San Suu Kyi pöördus Myanmaris tagasi, et asuda demokraatliikumise etteotsa. Kuid sõjaväeline režiim andis verise vastulöögi ning pani Aung San Suu Kyi ja sajad tema asutatud Rahvusliku Demokraatialiiga (NLD) liikmed 1989. aastal koduaresti. Hoolimata NLD valimisest vabadel parlamendivalimistel 1990. aastal jäi sõjaväeline režiim sõjaaja seaduse alusel võimule. Aung San Suu Kyi keeldus eksiliini minemast ja vabastati alles kuue aasta pärast, 1995. aasta juulis. Aung San Suu Kyi väljendas oma veendumust nii: „Ka kõige rõhuvama riigijaparaadi surve all kerkib julgus üha uuesti pinnale, sest hirm ei ole tsiviliseeritud inimese loomulik seisund.“ 30. mail 2003. aastal võeti Aung San Suu Kyi koos 19 NLD liikmega uuesti vahi alla ning pandi koduaresti, ta oli ära lõigatud kõikidest sidemest oma perekonna, sõprade ja poliitiliste kaaslastega. Pärast seda, kui režiim ei olnud täitnud Euroopa Liidu nõudeid, mis hõlmasid muu hulgas Aung San Suu Kyi vabastamist ja NLD tagakiusamise lõpetamist, karmistas Euroopa Liit 2004. aasta oktoobris Myanmaris vastaseid sanktsioone. Pärast valitsusvastaste meelevalduste vägivaldset mahasurumist Myanmaris 2007. aasta septembris otsustas Euroopa Parlament väljendada oma toetust Myanmaris meelevaldajatele ning mõistis 27. septembri 2007. aasta resolutsioonis Myanmaris ametivõimude vägivaldse reaktsiooni hukka.

2008. aasta mais pikendas Myanmar Suu Kyi kinnipidamist veel aasta võrra. 2009. aasta mais Aung San Suu Kyi vahistati ja teda süüdistati koduaresti tingimuste rikkumises pärast seda, kui üks Ameerika Ühendriikide kodanik oli tunginud tema valdustesse. 11. augustil 2009. aastal mõisteti ta süüdi ja talle määrati kolmeaastane vanglakaristus, mis asendati 18kuulise koduarestiga. See tähendab, et ta peab veetma koduarestis kokku seitse järjestikust aastat ja seega on ta veetnud poliitvangina koduarestis viimasest 18 aastast 14.

Myanmaris valitsev inimõiguste olukord on olnud arvukate Euroopa Parlamendi resolutsioonide teema, arvestades režiimi poolt toime pandud ja ulatuslikult dokumenteeritud inimsusevastaseid kuritegusid. Samuti on Euroopa Parlament mitmel korral nõudnud, et Aung San Suu Kyi ja teised Myanmaris poliitvangid viivitamatult ja tingimusteta vabastataks ning lubataks neil täiel määral avalikus ja poliitilises elus osaleda. 2009. aasta juunis taaskäivitas Euroopa Parlament kampaania Aung San Suu Kyi vabastamiseks, riputades parlamendi Brüsseli hoone välisseinale Myanmaris opositsiooniliidri hiiglasuure portree kirjaga „Vabastage kohe Aung San Suu Kyi!“. Aung San Suu Kyi seisab endiselt rahvusliku dialoogi, vabade valimiste, demokraatia ja inimõiguste austamise eest oma maal.

Kui Aung San Suu Kyi koduarest 13. novembril 2010 lõppes, märkis Euroopa Parlamendi president: „Oleme seda päeva oodanud liiga kaua, sest Aung San Suu Kyi on kannatanud liiga palju. Loodan, et see päev jääb alaliseks meelde kõigile, kes usuvad vabadusse ja rahu.“

ADEM DEMAÇI

1991

1991. aastal andis Euroopa Parlament oma inimõiguste auhinna 1936. aastal Prištinas sündinud kosovlasele Adem Demaçile ja tunnustas seega meest, kes on suurema osa oma elust (1958–1990) veetnud vanglas, kuna astus sõnas ja kirjaga välja albaanlaste põhiõiguste eest Kosovos.

Vangistus ei suutnud Demaçit siiski vaigistada: ta tõstis jätkuvalt häält, et kuulutada kibedat tõe kahe miljoni Kosovo albaanlaste rõhumise kohta serblaste poolt.

„Sõnavabadus on esimene hädavajalik samm demokraatia suunas. Ilma sõnavabaduseta ei ole dialoogi, ilma dialoogita ei ole võimalik leida tõe ja ilma tõeta on progress võimatu.“

Pärast vabastamist võttis Adem Demaçi üle inimõiguste ja vabaduste kaitse nõukogu juhtimise. Serbia pealetungi ajal aastatel 1998–1999 oli ta Kosovo Vabastusarmee (UCK) poliitiline esindaja. Pärast sõda on ta eelisjärjekorras pühendunud etnilisele lepitamisele ja põgenike tagasipöördumise korraldamisele. Ta asus juhtima vastastikuse mõistmise, sallivuse ja koosseisteerimise komiteed, kuhu kuuluvad Kosovo kõikide etniliste rahvusgruppide esindajad, „sest Kosovo kuulub kõigile“ ja „me soovime vaba, demokraatlikku ja paljurahvuselist ühiskonda“.

Ta tegutseb siiani Kosovo poliitikas.

LAS MADRES DE LA PLAZA DE MAYO

1992

1992. aastal sai Euroopa Parlamendi Sahharovi auhinna Argentina inimõiguste liikumine „Las Madres de la Plaza de Mayo“.

Aastatel 1976–1983 elas Argentina sõjaväelise diktatuuri all. 1977. aasta aprillis kogunes Plaza de Mayol esmakordselt 14 naist, et pöörduda president Videla poole. Kui alguses otsisid emad peamiselt teadmata kadunud lapsi ja astusid välja nende isikute vastutusele võtmise eest, kes olid vastutavad 30 000 inimese kadumise eest sõjaväelise diktatuuri ajal, siis hiljem võitlesid nad sõltumatu kohtusüsteemi, poliitiliste muudatuste ja rahu eest.

Emade demonstratsioon igal neljapäeval Plaza de Mayol Casa Rosada (presidendi residentsi) ees on vastupanu sümbol. Liikmed kannavad igal demonstratsioonil valget pearätti, mida tuntakse üldiselt õigluse eest peetava võitluse sümbolina.

Argentina emad soovivad, et riigi noorsugu asuks tegutsema ja võitlema süsteemi vastu, mis on tõuganud miljonid argentiinlased vaesusesse ega taga ei haridust, eluaset ega tervishoidu. Sel eesmärgil on liikumine „Las Madres de la Plaza de Mayo“ asutanud rahvaülikooli, raamatupoe, raamatukogu ja kultuurikeskuse.

1999. aastal sai organisatsioon ÜRO rahuhariduse auhinna.

„Las Madres de la Plaza de Mayo“ ei ole paljudest raskustest hoolimata oma õigluse ja töö otsingutes järele andnud. Argentinas 1970. aastatel inimsusevastaseid kuritegusid toime pannute kohtuprotsessid ja nende vangistamine on „Las Madres de la Plaza de Mayo“ väsimatute jõupingutuste tulemus. Nende iganeljapäevased marsid jätkuvad sellegipoolest muude sotsiaalsete eesmärkide saavutamise nimel.

OSLOBODJENJE 1993

1943. aastal asutatud päevalehte Oslobodjenje autasustati Sahharovi auhinnaga 1993. aastal.

Hoolimata surnutest ja vigastatutest kolleegide seas ja kirjastusehoone purustamisest Serbia kahurväe poolt, töötasid umbes 70 ajakirjanikku – moslemid, serblased ja horvaadid – tuumavarjendis kirjastuse keldris Sarajevos oma elu kaalule pannes edasi, et ajalehte jätkuvalt välja anda.

Zlatko Dizdarević, üks tolaeagetest toimetajatest ja hilisem suursaadik Bosnias ütles, et Oslobodjenje teenib eesmärki säilitada ja kaitsta Bosniat ja Hertsegoviinat paljurahvuselise riigina.

„Meie pingutused on suunatud surma, Bosnia ja Hertsegoviina jagamise või isegi maakaardilt kustutamise vastu. Sarajevo, Bosnia ja Hertsegoviina elanikkond võitleb jätkuvalt jagamise vastu, mille juured ulatuvad Esimese maailmasõja eelsesse Euroopasse.“

Oslobodjenje tähistas 2003. aastal oma 60. tegevusaastat. Oma nime („Vabastamine“) eest on ajaleht tänu võlgu kunagistele asutajatele, partisanidele, kes võitlesid Saksa okupatsiooni vastu Jugoslaavias, ja see oli pikka aega üks vähestest sõltumatutest ajalehtedest selles riigis.

TASLIMA NASREEN

1994

Kui 1962. aastal Bangladeshis sündinud arst ja kirjanik Taslima Nasreen 1994. aastal Sahharovi auhinna sai, oli ta juba Euroopas varjupaika otsinud. Tema teosed, mis kritiseerivad religioosset fundamentalismi ja eelkõige naiste allasurumist, on tema kodumaal keelatud, islami fundamentalistid ähvardavad teda tappa.

Oma tänukõnes auhinna saamise puhul ütles ta, et tuleb maailma osast, kus sotsiaalsed pinged ja inimlikud raskused on talumatud. Kirjanikuna ei ole tal võimalik sulgeda silmi igapäevaste kannatuste ja nälja ees slummides.

1998. aasta septembris läks Taslima Nasreen Bangladeshi oma sureva ema juurde. Niipea kui uudis levis, nõudsid usulised fundamentalistid taas kirjaniku surma. Kohus andis välja tema vahistamiskäsu ja ähvardas tema vara arestimisega.

Euroopa Parlament tuli Taslima Nasreeni abipalvele vastu ja nõudis oma resolutsiooniga Bangladeshi valitsuselt Taslima Nasreeni elu ja julgeoleku tagamist.

Jätukvate ähvarduste tõttu lahkus Taslima Nasreen 1999. aasta jaanuaris uuesti kodumaalt. Alates 1994. aastast on Taslima Nasreen elanud pagulasena mitmes riigis, sh Prantsusmaal, Rootsis ja alates 2004. aastast Indias. Kuid isegi seal sattus Nasreen tema „islamivastaste“ romaanide ja mälestuste vastu protesteerivate moslemirühmade surve alla ning oli sunnitud 2007. aasta novembris kolima New Delhisse ja elama India valitsuse kaitse all. Kuna ta sai üha sagedamini tapmisähvardusi islamiäärmuslastelt ja tal oli raskusi India elamisloaga, oli Taslima Nasreen 2008. aasta märtsi keskel lõpuks sunnitud Indiast lahkuma. Pärast seda on ta saanud tagasi tulla ainult lühikesteks ajavahemikeks. 2009. aastal lubas Pariisi linnapea Nasreenil oma linna jääda. Kuigi Taslima Nasreeni õigust Bangladeshi tagasi pöörduda eitatakse jätkuvalt, räägib ta sageli soovist oma riiki tagasi minna.

LEYLA ZANA

1995

Kui Euroopa Parlament 1995. aastal Leyla Zana vabariimõiguste eest väljaastumise ning Türgi valitsuse ja kurdi elanikkonna vaheliste konfliktide rahumeelse, demokraatliku lahendamise heaks tegutsemise eest Sahharovi auhinna andis, oli Leyla Zana juba aasta vangistuses viibinud.

Oma vahistatud abikaasa õiguste kaitsmisel võttis Zana enda peale juhtrolli, mis saavutas kõrgpunkti tema kandideerimisega Türgi parlamendivalimistel 1991. aastal. Ta sai oma valimisringkonnas Diyarbakiris 84% häältest. Ametisse astumisel peetud kõnes lubas ta kurdi keeles „võidelda selle eest, et kurdi ja türgi rahvas saaksid demokraatlikus süsteemis koos elada“.

Kurdide õigusi kaitsvate kõnede ja kirjutiste tõttu süüdistati Leyla Zana koos veel kolme kurdimeele Demokraatliku Partei liikmega PKKsse kuulumises ja mõisteti 1994. aasta detsembris Riikliku Julgeoleku Kohtu poolt Ankaras viieteistkümneks aastaks vangistusse.

Valitsus pakkus 1997. aastal võimalust vabastada ta terviselikel põhjustel, aga Zana keeldus. „Ma loodan kõikide poliitvangide üldamnestiale. Ma ei taha vabaneda terviselikel põhjustel, kui minu poliitilised sõbrad edasi vanglas istuvad.“

Pärast 2003. aastal lõppenud uut kohtuprotsessi, mida Euroopa Inimõiguste Kohus nimetas ebaausaks ja mitte sõltumatuks – täpselt nagu esimest protsessi –, otsustas kohus, et endised kurdi parlamendisaadikud peavad oma järelejäanud vanglakaristuse lõpuni kandma.

Türgi apellatsioonikohus otsustas 9. juunil 2004. aastal siiski otsuse tühistamise ning vangide vabastamise kasuks. 14. oktoobril 2004. aastal oli Leyla Zana lõpuks võimalus isiklikult kõneleda Brüsselis Euroopa Parlamendi pidulikul täiskogu istungil ja Sahharovi auhind vastu võtta. 2008. aasta detsembris mõistis Türgi kohus Leyla Zana veel kümneks aastaks vangi terroristliku propaganda väidetava levitamise eest. Vabaduses kohtuprotsessi lõptulemust oodates oli tal 2009. aasta aprillis võimalik esineda pöördumisega Euroopa Parlamendi esimeeste konverentsil.

7. aprillil 2010 mõisteti Leyla Zana Türgi kõrgema kriminaalkohtu otsusega süüdi terrorismi tõkestamise seaduse artikli 7 paragrahvi 2 alusel ja talle määrati kolmeaastane vangistus propaganda levitamise eest ning tal keelati poliitikas osaleda, kuni ta on karistuse ära kandnud. 2010. aasta veebruaris osales Zana Euroopa Parlamendi fraktsioonide esimeeste konverentsi koosolekul.

WEI JINGSHENG

1996

„Hiina demokraatliikumise isa“ oli Sahharovi auhinna laureaat 1996. aastal.

Hiina tuntuim dissident sündis 20. mail 1950. aastal riigiametniku perekonnas, astus esmalt punaväelasena vaimustunult välja kultuurirevolutsiooni ideaalide eest, kuid pöördus siis klassivõitluse julmest pettununa humanismi ja demokraatia poole.

1978. aastal, mil Deng Xiaoping võimule tuli, aitas ta kaasa nn demokraatiapäevade ehitamisele. Seinalehtedel nõudsid kodanikud talutud ülekohtu heastamist. „Mis on tõeline demokraatia?“ küsis Wei ühel plakatil ning äratas sellega tähelepanu ja Hiina valitsuse viha.

1979. aastal, kui ta nimetas Deng Xiaopingi diktaatorina Mao Zedongi järglaseks, ta vahistati ja mõisteti näidisprotsessi käigus kontrrevolutsiooniliste kuritegude eest 15 aastaks vangj ja sunnitöölaagrisse.

Ka pärast vabastamist 1993. aastal ei andnud Wei Jingsheng alla. Ta sõlmis kontakte Lääne ajakirjandusega ja tõi jätkuvalt avalikkuse ette inimõiguste rikkumisi Hiinas. 1994. aastal deporteeriti ta riikliku julgeoleku poolt ja mõisteti 1995. aastal antikommunistliku vandenõu eest taas 14 aastaks vangj. Ebainimlike kinnipidamistingimuste ja kaasvangide poolse väärkohtlemise tõttu halvenes üha enam tema tervislik seisund.

16. novembril 1997. aastal vabastati Wei Jingsheng tänu rahvusvahelisele survele vanglast ja saadeti välja USAsse. 1998. aastal asutatud OCDC (Overseas Chinese Democracy Coalition) esimehena ja Wei Jingshengi Fondi asutajana jätkab ta võitlust oma esmatähtsate eesmärkide nimel, milleks olid inimõigused ja demokraatia Hiinas.

SALIMA GHEZALI

1997

Salima Ghezali, Sahharovi auhinna laureaat aastal 1997, sündis 1958. aastal Alžiiri lähedal. 1980ndatel aastatel tegutses ta Alžeeria naisliikumises, muu hulgas liikumises „Euroopa ja Maghrebi naised“ asutajaliikmena ja enda poolt asutatud naisteajakirja NYSSA peatoimetajana.

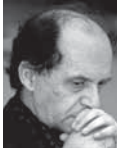
Naisõiguslastest sai veendunud võitleja inimõiguste ja demokraatia eest Alžeerias. Nädalalehe La Nation väljaandjana tõstas ta alates 1994. aastast üha enam tsensuuriprobleeme. Tema artiklid nõudsid rahumeelset ja demokraatlikku lahendust Alžeeria kriisile, mis oli nõudnud kümneid tuhandeid inimesi, sealhulgas paljude ajakirjanike omi. Seega seisid ta Alžeeria ametivõimude ja islami ekstremistide risttules.

Tema artikkel Le Monde Diplomatique'is inimõiguste olukorra kohta Alžeerias oli ametivõimudele ajendiks anda 1996. aastal korraldus tema ajalehe sulgemiseks. Ghezali vastas, öeldes: „Tuletada meelde põhimõtteid, mis kujutavad endast meie inimühiskonna alustalad, ja olla valvas on parim viis tagada, et tsivilisatsioon võidak barbaarsuse.“

25. aprillil 1996. aastal Euroopa Parlamendis korraldatud kuulamisel pressivabaduse teemal kirjeldas Salima Ghezali hirmu ja survet, millele Alžeeria ajakirjanikud allutatakse, kui nad proovivad tsensuurist mööda minna ja vastaste mõrvarliku raevu käest pääseda.

2002. aastal, veidi enne seda kui La Nation taas ilmuma hakkas, kinnitas Salima Ghezali, et ajaleht hakkab edasi töötama selle nimel, et Alžeeria avaneks tulevikus demokraatiale.

Salima Ghezali on olnud Euroopa – Vahemere piirkonna inimõiguste kaitsjate toetusfondi juhatusse liige ning jätkab võitlust naiste õiguste, inimõiguste ja demokraatia edendamiseks Alžeerias.

IBRAHIM RUGOVA

1998

1998. aastal, kui konflikt Serbia üksuste ja Kosovo Vabastusarmee vahel eskaleerus, oli Euroopa Parlamendi Sahharovi auhinna andmine Kosovo albaanlaste poliitilisele juhile sõnumiks maailmale. Auhinna omistamisega Ibrahim Rugovale tunnustas Euroopa Parlament meest, kes järjekindlalt järgis vägivalda asemel rahumeelse vastupanu põhimõtet.

2. detsembril 1944. aastal Kosovos Cerrcas (Istog) sündinud dr Ibrahim Rugova õpetas Priština ülikoolis kirjandust, enne kui ta 1989. aastal Kosovo Demokraatliku Liiga (LDK) etteotsa valiti. Sellel aastal tühistas Belgrad Kosovo provintsi autonoomia, albaanlased suruti alla, opositsionäärid vahistati. 1990. aastal võtsid kaks miljonit Kosovo albaanlast vastu oma põhiseaduse, otsustasid 1991. aasta referendumil 97 % poolthääletega Kosovo iseseisvuse poolt ja kinnitasid Ibrahim Rugova 1998. aastal nende endi poolt välja kuulutatud Kosovo Vabariigi presidendiks.

Patsifist Rugova jäi kindlaks oma põhimõtetele osutada vägivaldatud vastupanu Serbia režiimile. Sealjuures oli ta alati valmis pidama dialoogi Belgradiga. Samal ajal püüdis ta võita maailma üldsuse toetust oma rahva eesmärkidele. Ta nõudis järjekindlalt, et rahvusvaheline üldsus suurendaks survet ja pakuks Kosovole rahvusvahelist kaitset.

Veendunud, et tema rahva enesemääramine on võimalik ainult rahu korral, kirjutas Ibrahim Rugova Kosovo albaanlaste poolse läbirääkimiste juhina 18. märtsil 1999. aastal alla Rambouillet' rahulepingule. Belgradi allkirjutamisest keeldumine tõi endaga 24. märtsil kaasa NATO õhurünnaku Jugoslaaviale, mis pidid kestma kolm kuud. 28. märtsil mõrvati Prištinas Fehmi Agani, Rugova olulisim nõunik rahuläbirääkimistel. Rugova ise pidi pöranda alla minema. 2002. aasta märtsis sai Ibrahim Rugovast Kosovo esimene president. President Rugova suri 21. jaanuaril 2006 vähki.

JOSÉ ALEXANDRE 'XANANA' GUSMÃO

1999

Xanana Gusmão sündis 20. juunil 1946. aastal Ida-Timoris Laleias. Portugallaste tagasitõmbumisega algas Ida-Timori destabiliseerimine Indoneesia poolt. 7. detsembril 1975. aastal toimus Indoneesia sissemarss. Xanana Gusmão põgenes pöranda alla ja temast sai 1978. aastal Ida-Timori Iseisvuse Revolutsioonilise Rinde (FRETILIN) relvastatud haru juht.

Invasiooniga kaasnendud vägivald põhjustas hinnangute kohaselt 200 000 inimese surma, aga rahva vastupanu jäi kestma. Xanana Gusmão üritas jõuda rahumeelse lahenduseni, tehes Indoneesia valitsusele ettepaneku rahuplaani ja kõneluste alustamise kohta ÜRO järelevalve all. 1986. aastal õnnestus tal poliitiliste ja ühiskondlike jõudude ühendamine Timori Vastupanu Rahvusnõukogus (TNRC). 20. novembril 1992. aastal Xanana Gusmão vahistati. Separatismi ja relva ebaseadusliku omamise eest mõisteti ta eluks ajaks (hiljem 20 aastaks) vangi ja pandi lõpuks 1999. aasta veebruaris koduaresti. Aga ka Timori Mandelaks kutsutava Gusmão vahistamine ei suutnud Ida-Timori opositsiooni murda. Indoneesia president Habibie reageeris tugevale rahvusvahelisele survele Xanana Gusmão vabastamisega 7. septembril 1999. aastal – lühikest aega pärast 30. augusti rahvaküsitlust, kus 80 % Ida-Timori elanikkonnast toetas iseseisvust. Xanana Gusmão, kellest on rahu ja dialoogi eestkõnelejana saanud Ida-Timoris vastupanu sümbol ja rahvusvahelise solidaarsusliikumise lootustekandja, ütles enda vabastamise ajal: „Vaba mehana luban teha kõik, et tuua Ida-Timorile ja oma rahvale vabadus.“ 2002. aasta aprillis toimusid Ida-Timoris esimesed vabad presidendivalimised. Xanana Gusmão osutus valituks peaaegu 83protsendilise häälteenamusega ja samal aastal sai ta Euroopa Nõukogu Põhja-Lõuna auhinna. 20. mail 2002. aastal kuulutas Kofi Annan ametlikult välja iseseisva Timor-Leste Demokraatliku Vabariigi. José Xanana Gusmão oli kuni 2007. aasta maini Ida-Timori president ja pärast 30. juunil 2007. aastal toimunud parlamendivalimisi sai temast riigi peaminister.

2008. aastal elas Xanana Gusmão üle mõrvakatse ja ta on tänaseni Ida-Timori peaminister.

¡BASTA YA!

2000

2004. aasta juulis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Majandus- ja Sotsiaalnõukogus nõuandva staatusega ühenduseks nimetatud surverühm ¡BASTA YA! on avatud kodanikegrupp, mis astub aktiivselt välja inimõiguste, demokraatia, üksmeele ja sallivuse eest Baskimaal. Erineva maailmavaatega liikmed on kokku leppinud kolmes põhimõttes:

- | aktiivne vastupanu terrorismile;
- | kõikide terrorismi ja poliitilise vägivalda ohvrite toetamine;
- | õigusriigi kaitsmine vastavalt põhiseadusele ja autonoomiastatuudile.

ETA ja sarnaste grupeeringute terrorismi tõttu on põhivabadused ja inimõigused Baskimaal ohus. Tuhanded inimesed langevad hirmutamiskampaaniate, väljapressimise, surmavate rünnakute ning lähedaste ja vara vastu suunatud kallaletungide ohvriks. Neil ei ole võimalik end suurde ohtu seadmata avaldada vabalt arvamust ega seista oma õiguste eest.

¡BASTA YA! liikmed riskeerivad võitluses terrorismi vastu oma eluga. Nende ainsaks relvaks on kodanike rahumeelne aktiveerimine põhivabaduste kaitseks. ¡BASTA YA! sooviks on tõsta kodanike teadlikkust tegevuse kaudu, millega näidatakse solidaarsust kõikide nendega, kes on vastu terrorismile ja kaitsevad demokraatlikke väärtusi.

2002. aasta märtsis selgitas rühma esindaja Fernando Savater Euroopa Parlamendi väliskomisjoni ees, et inimestel on 25 aastat kestnud igapäevasest võitlusest küllalt saanud ja viimase 10 aasta jooksul on juba 10 % Baskimaa elanikest maalt lahkunud.

2004. aasta juulis sai ¡BASTA YA! ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu juures nõuandva rühma staatuse.

IZZAT GHAZZAWI

2001

Palestiinlane Izzat Ghazzawi, sündinud 1951. aastal, oli dotsent Birzeiti ülikoolis ja tal oli magistrakraad inglise kirjanduses. Ta oli Palestiina Kirjanike Liidu esimees, kirjutas romaane ja novelle, tegutses kirjanduskriitikuna ja juhatas esimest rahvusvahelist kirjanike konverentsi Palestiinas (1997).

Izzat Ghazzawi kuulus Palestiina Õigluse ja Rahu Nõukogu täitevbüroosse ja teda autasustati 1995. aastal Stavangeris rahvusvahelise sõnavabaduse auhinnaga. Izzat Ghazzawi vahistati tema poliitilise tegevuse tõttu ja Iisraeli ametivõimud kiusasid teda korduvalt taga.

Tema elule vajutas pitseri tema 16-aastase poja Ramy mõrvamine Iisraeli armee poolt. Ramy tapeti koolihoovis, kui ta tahtis minna appi vigastatud sõbrale. Neist traagilisest asjaoludest hoolimata tegi Izzat Ghazzawi pidevalt jõupingutusi kultuurilise ja poliitilise dialoogi pidamiseks Iisraeli rahvaga.

Koos Iisraeli kirjaniku Abraham B. Yehoshua ja fotograaf Oliviero Toscaniga avaldas ta väga menukaks saanud raamatu palestiinlaste ja iisraellaste suhete kohta.

Izzat Ghazzawi suri 4. aprillil 2003.

NURIT PELED-ELHANAN

2001

Iisraellane Nurit Peled-Elhanan, sündinud 1949. aastal, kõrgkooli võrdleva kirjandusteaduse dotsent, esindab kõiki neid iisraellasi, kes pooldavad konfliktide lahendamist läbirääkimiste teel ja nõuavad selgelt ja ühemõtteliselt võrdõiguslikku eksisteerimisõigust mõlema rahva ja mõlema

riigi jaoks. Tema isa on kuulus kindral Matti Peled, kes on endale nime teinud võitlusega rahu ja progressi eest.

Tema 14-aastane tütar Smadar sai Lääne-Jeruusalemmas surma Palestiina enesetapurterroristi pommi läbi. Pärast tütre surma ei lasknud ta meeleheitel võimust võtta, vaid võttis oma kõnedes vaatluse alla lühinägeliku poliitika, mis keeldub tunnustamast teise poole õigusi ja õhutab vihkamist ja konflikte. Nurit Peled-Elhanan asutas vägivalla ohvriks langenud Iisraeli ja Palestiina perekondade foorumi.

Esinedes 4. veebruaril 2004. aastal Riminis keskkooliõpilaste ees, ütles Nurit Peled-Elhanan: „On ülim aeg sõnastada Lähis-Idas toimuv poliitiliste ja sõjaliste mõistete asemel kriminaalsete mõistete abil ... On ülim aeg õpetada, kuidas on võimalik ära tunda võltsideale ja pöörduda ideaalide kohutava kuritarvitamise vastu ... On ülim aeg ... muutuda rahvustest uuesti indiviidideks, relvajõududest indiviidideks ning päästa ühiselt need lapsed, kes veel elavad, öeldes: „Nüüd aitab.““

Oma kogemuste ja tegevuse kaudu kehastavad Izzat Ghazzawi ja Nurit Peled-Elhanan lootust palestiinlaste ja iisraellaste konflikti rahumeelseks lahendamiseks läbirääkimiste teel. Nende traagiline isiklik saatus ei teinud neist vaenlasi, nende valu ei muutunud vihaks, vaid liikumapanevaks jõuks niisuguse lahenduse otsinguil, mis austab kodanike õigusi.

DOM ZACARIAS KAMWENHO

2001

1999. aastal hakkas Angola elanikkonna seas kasvama uus, aktiivset rahu ja inimõiguste eest seismist pooldav teadlikkus, mida toetasid kirikujuhtide ja mitmete kodanikuühiskonna organisatsioonide püüdlused „ulatusliku rahvusliku leppimise“ nimel.

Selle rahuliikumise eesotsas seisab 1934. aastal Chimbundos (Huambo, Angola) sündinud, 1961. aastal preestriks pühitsetud ja alates 1995. aastast Lubango peapiiskop Zacarias Kamwenho. Otsustavalt, erapooletult ja kangekaelselt nõudis ta ikka ja jälle kõikidelt konfliktipooltelt enda ärakuulamist, et saavutada poliitilise dialoogi teel pärast 26 aastat kestnud kodusõda püsiv rahu.

Tema väsimatu tegevuse eest rahu tagamiseks andis Euroopa Parlament talle 2001. aastal Sahharovi auhinna.

Jonas Savimbi mõrvamisele 2002. aastal järgnenud relvarahu, rahukõnelused ja üldine demokraatiseerimist pooldav õhkkond tuleb panna suures osas Dom Zacarias Kamwenho ja teiste religioossete ja kodanikuühiskonna juhtide kampaania arvele.

2003. aastal lahkus peapiiskop Zacarias Kamwenho Angola ja São Tomé piiskoppide konverentsi (CEAST) juhataja kohalt, kuid töötab siiski oma diöotseesi ja Angola Oikumeenilise Rahukomitee (COIEPA) kaudu demokraatia teostamise, põhivabaduste ja inimõiguste järgimise, õigusriikluse ja kestva rahvusliku leppimise kehtestamise eesmärgil aktiivselt edasi.

OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS

2002

2002. aastal andis Euroopa Parlament Sahharovi auhinna Kristliku Vabastuliikumise (Movimiento Cristiano Liberación) asutajale, 1952. aastal sündinud Oswaldo José Payá Sardiñasele, tunnustades sellega tema kartmatut väljaastumist rahvusliku dialoogi ja demokraatlike muudatuste eest Kuubal.

Ta on jätkanud oma tegevust vaatamata sellele, et tema kriitilise hoiaku tõttu Fidel Castro valitsuspoliitika suhtes on teda juba noorusest peale taga kiusatud ja hukka mõistetud. 1997. aastal koostas Payá Sardiñas Varela projekti, mis nõuab riikliku referendumiga sõna- ja kogunemisvabadust, vabasid pluralistlikke valimisi, kõikide poliitvangide vabastamist ning majandus- ja sotsiaalreformi. Seega seisab Payá Sardiñas eesmärgi eest muuta poliitikat olemasolevate õiguskaitsevahendite abil. Temal ja kaasvõitlejatel õnnestus koguda 25 000 allkirja ja esitada projekt 2002. aasta mais rahvakongressile. Esimest korda oli opositsioon üksmeelselt lootsungi „Todos Unidos“ (kõik koos) all.

2003. aasta märtsis mõisteti 75 kuubalast – kaks kolmandikku nendest olid aktiivsed osalised referendumiga kampaanias –, riikliku iseseisvuse ja territoriaalse terviklikkuse vastaste kuritegude“ eest pikaajast vanglakaristust kandma.

Oma sõnumis Euroopa Parlamendile kinnitas Oswaldo José Payá Sardiñas, et Kuuba valitsuse repressioonid ei suuda kampaaniat peatada, sest Kuuba rahvas soovib vägivaltatut pööret.

2003. aasta juulis andsid „Sahharovi initsiatiivile“ oma allkirja 200 Euroopa Parlamendi liiget, kes kinnitasid laureaadile sellega oma jätkuvat toetust. 2003. aastal käivitasid Payá ja teised liidrid rahvusliku dialoogi, milles enam kui 12 000 saarel elavat ja sealt lahkunud kuubalast arutasid oma nägemusi Kuuba tulevikust. Nende märkused ja soovitused koguti kokku ja lisati „Kõikide kuubalaste programmi“, mida Payá esitles 2006. aastal avalikkusele kui panust rahumeelseks üleminekuks demokraatiale.

21. juunil 2007 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, milles rõhutati vajadust kutsuda laureaat Euroopa Parlamenti või saata Euroopa Parlamendi delegatsioon Kuubasse temaga kohtuma.

Olles 2008. aastal koos kõigi teiste Sahharovi auhinna laureaatidega kutsutud Euroopa Parlamenti, ei lubatud José Payá Sardiñasel riigist lahkuda ja seetõttu ei osalenud ta Sahharovi auhinna 20. aastapäeva tähistamise konverentsil.

ÜRO PEASEKRETÄR KOFI ANNAN JA KOGU ÜHINENUD RAHVASTE ORGANISATSIOONI PERSONAL

2003

mälestades Sergio Vieira De Mello ja paljusid teisi ÜRO ametnikke, kes on hukkunud teenistuskohustuste täitmisel rahu eest maailmas.

Sahharovi auhinna andmisega Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile tunnustas Euroopa Parlament 2003. aastal Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tegevust rahu, inimõiguste ja põhivabaduste edendamisel ning demokraatia ja õigusriigi põhimõtete toetamisel maailmas.

Globaliseerumise ajajärgul tehti Kofi Annani juhtimisel jõupingutusi, et arendada ÜROd edasi tõhusamaks vahendiks ülemaailmsete probleemidega toimetulemisel. „Me jätkame oma jõupingutusi vaesuse, haiguste, kliimamuutuste ja väikerelvade leviku vastu võitlemisel. Samuti teeme koostööd, et võidelda terrorismi ja massihävitussrelvade leviku vastu. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon peab kõikide nende ähvardavate ohtude vastu korraga välja astuma.“

Sahharovi auhind tunnustab Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni töötajaid, kes rahu toetuseks maailmas tegutsevad sageli rasketes tingimustes. Nad panevad oma elu kaalule ja paljud on selle kaotanud.

Auhinna üleandmisel mälestati Sergio Vieira de Mello, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni inimõiguste ülemkomissari ja ühte ÜRO töötajate väarikaimatest esindajatest. Kofi Annani eriesindajana Iraagis tapeti ta 2003. aasta augustis koos teiste ÜRO ametnikega rünnaku käigus ÜRO peakorterile Bagdadis.

ÜRO eelseisvat 60. aastapäeva silmas pidades kutsus Kofi Annan üles arutlema ÜRO reformi üle. 2005. aastal esitles ta ÜRO Peaassambleel aruannet „Suuremas vabaduses“, milles ta esitas oma nägemuse ÜRO terviklikust ja ulatuslikust reformist. Selle tulemusel loodi 2006. aasta märtsis muu hulgas uus inimõiguste nõukogu, mis asendab endist inimõiguste komisjoni ja mille eesmärk on tugevdada ülemaailmse organisatsiooni struktuuri, et edendada ja kaitsta põhiõigusi ning tegeleda suurimate inimõiguste rikkujatega.

Pärast 2007. aasta jaanuari, kui lõppes Kofi Annani teine viieaastane ametiaeg ÜRO peasekretärina, on ta olnud seotud mitme organisatsiooniga, mis tegeleb nii ülemaailmsete kui ka Aafrika küsimustega. Muu hulgas valiti ta Genfis tegutseva ülemaailmse humanitaarfoorumi presidendiks ja temast sai Global Eldersi liige – see on rühm juhte, kes soovivad kasutada oma tarkust, sõltumatust ja ausust maailma kõige keerulisemate probleemide lahendamiseks.

Aafrika väljapaistvate isikute kogu juhina osales Annan 2008. aasta alguses Kenya rahutuste lõpetamiseks peetud läbirääkimistel ning leidis kriisile lahenduse, mille kohaselt president Mwai Kibaki ja Raila Odinga allkirjastasid 2008. aasta veebruaris koalitsioonivalitsuse kokkuleppe.

VALGEVENE AJAKIRJANIKE LIIT

2004

Valgevene Ajakirjanike Liidul (VAL) on väljapaistev positsiooni laureaate hulgas tänu oma silmapaistvale tegevusele sõnavabaduse valdkonnas ning sõltumatu ajakirjanduse edendamisele Valgevenes.

Peaaegu 1000 meediatöötaja esindajana pühendub liit äärmiselt rasketes tingimustes nende ajakirjanike seaduslike õiguste kaitsesele, kes langevad sagedasti hirmutamise, ahistamise, kriminaalsüüdistuste ja pagendamise ohvriks. Üksikudel juhtudel on õnnestunud VALi viivitamatu sekkumise tõttu võtta vastutusele ajakirjanikele mõrvaohvardsi teinud inimesed. Hoolimata sellest, et puudub sõltumatu kohtusüsteem, on VALi advokaadid ajakirjanikke ja meediat kohtu ees tihti edukalt kaitsnud.

Liit täidab lisaks veel olulist rolli vaatlejana. Ta dokumenteerib riigiasutuste ja mitteriiklike meediakanalite vahelisi konflikte, nõustab ajalehti ja kutsus asutusi üles võtma vastavaid meetmeid. Lisaks töötavad ajakirjanikud kõrgete erialaste standardite pideva parandamise nimel.

Liidu töö oluline panus seisneb kodanike teavitamises neile põhiseadusega antud informatsioonivabaduse õigusest ja oma õiguste kasutamise võimalustest. Sel eesmärgil pühendub VAL sellele, et takistada uue repressiivse ajakirjanduseaduse vastuvõtmist ning parandada meedia kaitseks loodud õiguskeskuse töö abil praegust õiguslikku raamistikku.

3. mail 2005, pressivabaduse päeval, kutsus liit üles toetama sõltumatut ajakirjandust Valgevenes, kuna see on – arvestades olukorda riigis – Valgevene kodanike jaoks ainuke päevakohane ja mahukas teabeallikas Valgevenes ja maailmas toimuva kohta. Režiimi vaenulikkusest ja rasketest tingimustest hoolimata jätkab Valgevene Ajakirjanike Liit tööd selle nimel, et edendada sõltumatut ajakirjandust ja sõnavabadust Valgevenes.

NAISED VALGES

2005

Naised Valges Kuubalt on üks kolmest Sahharovi auhinna laureaadist 2005. aastal. Selle autasuga tunnustab Euroopa Parlament nende julgust ja pühendumust inimõiguste kaitsmisele Kuubal ning juhib tähelepanu 75 poliitilise teisitimõttele jätkuval vangistusele. Nad vangistati 2003. aasta märtsis peamiselt lihtsalt selle eest, et nad kritiseerisid poliitilise vabaduse puudumist riigis. Kuubal loetakse valitsusevastast sõnavõttu riiki õonestavaks tegevuseks, mille eest karistatakse kuni 25-aastase vangistusega.

Kõik katsed vange unustada on ebaõnnestunud, kuna nende naised, emad ja tütreid on nende olukorrale rahumeelse protesti abil rahvusvahelist tähelepanu tõmmanud. Nad nimetavad end Naisteks Valges (Damas de Blanco) ja kogunesid esimest korda spontaanselt 2004. aasta alguses. Nad ei ole poliitiline partei ega ole seotud ühegi poliitilise organisatsiooniga. Kandes valget, mis sümboliseerib süütust ja puhtust, matkivad nad naisi, kes nõudsid 1970ndatel samasuguse taktikaga teavet oma laste kohta, kes jäid kadunuks sõjalise diktatuuri ajal. Need naised, Madres de la Plaza de Mayo, said Sahharovi auhinna 1992. aastal.

Igal pühapäeval võtavad Naised Valges osa Santa Rita kiriku jumalateenistusest ning kõnnivad pärast seda rahumeelselt, lilled käes, mööda Havanna 5. avenüüd, nõudes oma armastatute ja kõigi saareriigis meelevaldselt vangistatute vabastamist. Alguses saatsid nad kirju Kuuba ametivõimudele, kuid ei saanud ainsatki vastust. See on esimene kord 47 aasta jooksul, kui Kuuba naised on läinud tänavale ebaõiglase vangistuse vastu protesteerima. Hoolimata sellest, et Naisi Valges on ähvardatud ja solvatud, jätkavad nad Kuuba poliitvangide õiguste ja kogu Kuuba rahva väärikuse eest seismist. Kõige rängem rünnak nende vastu toimus 2004. aasta 20. märtsil – palmpuudepähal –, mil neid ründasid ja solvasid valitsusmeelse Kuuba Naiste Föderatsiooni liikmed.

Nad nõuavad rahumeelse võitlusega õiglust ning kõigi poliitvangide viivitamatut ja tingimusteta vabastamist. Neid ühendab ahastus kohutavate tingimuste pärast, milles nende armastatud peavad vangidena vaelema. Naised Valges on kutsunud kõiki rahvaid näitama üles solidaarsust nende üritusega.

Rühm valis välja viis naist – Héctor Maseda abikaasa Laura Polláni, Oscar Espinosa Chepe abikaasa Miriam Leiva, Ángel Moya abikaasa Berta Soleri, Alfredo Felipe Fuente abikaasa Loyda Valdési ning Adolfo Fernández Saínzi abikaasa Julia Núnezi – esindama Naisi Valges Euroopa Parlamendi auhinnastreremoonial Strasbourgis.

Kuuba ametivõimud ei lubanud esindajail riigist lahkuda ja Strasbourgis auhinda vastu võtma sõita. Naisi Valges esindas Blanca Reyes – üks nende aktiviste, kes elab praegu Hispaanias. Nii läks ka Sahharovi auhinna 20. aastapäeva tähistamise konverentsiga, millest Naised Valges osa võtta ei saanud. Sahharovi auhinda ei ole tänaseni Naistele Valges üle antud. Euroopa Parlament rõhutab jätkuvalt nende õigust auhind isiklikult täiskogu istungil kätte saada.

HAUWA IBRAHIM

2005

Üks 2005. aasta Sahharovi auhinna võitjaid oli Hauwa Ibrahim – 37-aastane inimõiguste jurist ja kahe poja ema Nigeerias Abujast. Ta sündis vaeses külakeses mulla tütre. Juristikarjääri ei oleks pidanud tema saatus ette nägema. Ta pidanuks 12-aastaselt abielluma ning õpingud algkooli järel lõpetama, kuid ta keeldus sellisest saatusast.

Olles üks väheseid Põhja-Nigeerias tegutsevaid naisjuriste, sattus ta töö tõttu maakolkasse, kus tuli külade vahel kaameli või eesli seljas liikuda. Hauwa Ibrahim kirjeldab seda aega kui üht elu parimat, sest ta sai tegutseda rohujuure tasandil, kust ta ka ise pärit oli.

Ta mõistab hästi, kui oluline on naiste õiguste tagamise ja puudusekannatajate kaitsmise seisukohalt haridus. Vaesus ja kirjaoskamatus käivad käsikäes ning rumalus toidab fundamentalismi. Hauwa Ibrahim, kes on ise samuti moslemina üles kasvatatud, võitleb väsimatult religioosse fundamentalismi vastu.

Hauwa Ibrahim'i tööd saab kirjeldada vaid sõnaga ebatavaline: ta kaitseb inimesi, kes on Nigeeria kaheteistkümnnes põhjaosariigis kehtiva šariaadi alusel süüdi mõistetud. Ehkki surmanuhtlusi praegu täide ei viida, mõistetakse inimesi jätkuvalt surma. Alates 1999. aastast on Hauwa Ibrahim töötanud tasuta kaitsjana 47 kohtuasja puhul, millest paljudel juhtudel on

ta esindanud abielurikkumises süüdistatud ja kividega surnuks loomisele määratud naisi. Hauwa Ibrahim'i võime äratada rahvusvahelise üldsuse tähelepanu aitas päästa Amina Lawali, Safiya Hussaini ja Hafsatu Abubakari elu. Ta on aktiivselt sekkunud ka muude julmade ja ebainimlike karistuste puhul, nagu naiste piitsutamine või poistel jäsemete amputeerimine karistusena varguse eest.

Hauwa Ibrahim'ist on saanud inimõiguste kaitse sümbol, kuid mõnedes tekitab tema karisma rahutust. Tal on keelatud islami kohtutes kaitsjana esineda. „Ma ei kommenteeri koraani,“ ütles ta. „Minu ainus eesmärk on see, et austataks õigusriigi põhimõtteid ning kõigi inimeste põhiõigusi, näiteks õigust õiglasele kohtumõistmisele.“

Hauwa on edukalt tõendanud, et šariaat nõuab šariaadi kohtutelt Nigeeria põhiseadusega ja šariaadiga tagatud menetluslike ja sisuliste õiguste austamist, ning nõudnud, et järgitaks inimõigusi käsitlevaid rahvusvahelisi kokkuleppeid, millele Nigeeria on alla kirjutanud.

Täna leiab Hauwa püüdlus toetust Nigeeria piiridest väljaspool. Kuid ta pole veel saavutanud oma kõige raskemat eesmärki – et tema häält kodumaal kuulda võetaks.

PIIRIDETA AJAKIRJANIKUD

2005

Organisatsioon Piirideta Ajakirjanikud – üks kolmest Sahharovi auhinna laureaadist 2005. aastal – võitleb ajakirjandusvabaduse eest kõikjal maailmas ning kaitseb ja toetab ajakirjanikke ja teisi meediatöötajaid, kes on langenud tagakiusamise ja tsensuuri ohvriks.

Organisatsiooni hinnangul elab rohkem kui kolmandik maailma elanikkonnast riikides, kus ei ole ajakirjandusvabadust. 2007. aasta 18. oktoobri seisuga oli maailmas ametikohustuste täitmisel tapetud 77 ajakirjanikku. Ligikaudu 130 ajakirjanikku üle maailma on praegu vanglas, kus neil mõnikord tuleb veeta aastaid üksnes selle eest, et nad tegid oma tööd. Piirideta Ajakirjanikud on võidelnud selliste tavade vastu juba 20 aastat.

Piirideta Ajakirjanikud, mida selle enam kui 120 korrespondendist koosnev võrgustik pidevalt valvasana hoiab, mõistab rangelt hukka kõik rünnakud ajakirjandusvabaduse vastu, hoides

meediat ja avalikkust pressiteadete ja teavituskampaaniate abil sündmustega kursis. Organisatsioon mitte ainult ei rõhuta moraalseid argumente tsensuuri, tagakiusamise ja ajakirjandusvabaduse piiramise vastu, vaid pakub ka praktilist abi sõjapiirkondades töötavatele ajakirjanikele.

Jaнварis 2002, kui organisatsioon Piirideta Ajakirjanikud lõi võrgu Damocles, sai ühendus juriidilise relva. Ajakirjanike mõrvarite ja piinajate kohtu ette toomiseks annab võrk ohvritele õigusabi ja esindab neid kohtus.

Organisatsiooni viib oma algatusi riiklike osakondade ja piirkondlike büroode kaudu ellu viiel kontinendil, tihedas koostöös kohalike ja piirkondlike ajakirjandusvabaduse organisatsioonidega.

Piirideta Ajakirjanike kolmekeelne veebisait peab igapäevast arvestust maailma eri paigus aset leidvate ajakirjandusvabaduse vastu suunatud rünnakute üle ning pakub võimalust anda allkiri online-petitsioonidele vangistatud ajakirjanike toetuseks. Tsensuurist möödahiilimiseks avaldab veebisait aeg-ajalt päritolumaal keelatud artikleid ja kodumaal suletud ajalehti ning toimib foorumina ajakirjanikele, kelle ametivõimud on oma riigis „vaigistanud“.

Iga aasta 10. detsembril annab ühendus välja „Piirideta Ajakirjanike – Prantsusmaa sihtasutuse“ auhinda ajakirjanikele, kes on andnud silmapaistva panuse võitlusse ajakirjandusvabaduse eest oma riigis.

ALEKSANDR MILINKEVIČ

2006

1947. aastal Hrodna linnas sündinud Aleksandr Milinkevitš on Valgevene demokraatliku opositsiooni liider.

Ta valiti 2005. aasta oktoobris ühendatud demokraatliku opositsiooni presidendikandidaadiks – tema toetuseks anti rohkem kui 100 000 allkirja – ning ta suutis liita Valgevene opositsiooni ühisrindes Aljaksandr Lukašenka vastu ja säilitada seda kogu 2006. aasta 19. märtsi presidendivalimiste kampaania vältel. Aleksandr Milinkevitš kutsus Valgevenet üles valima tõeliselt

demokraatlikku tulevikku ja pakkus välja enda kui reaalse alternatiivi Lukašenka autoritaarsusele. Diplomaatiline läbirääkimistaktika ja ettevaatlikud avalikud esinemised aitasid tal oma püüdlustele rahvusvahelist toetust saada. Euroopa Liit leidis valimistulemusi hinnates, et valimised ei olnud ei vabad ega õiglased ja lisaks esines nende käigus pettust. Ametlike kokkuvõtete kohaselt sai Milinkevitš 6% häältest, kuid mitteametlike allikate kinnitusel toetas teda oluliselt suurem hulk valijaid.

Inimõiguste olukord Valgevenes on pärast 2006. aasta märtsi valimisi halvenenud. Valitsus võttis vastu seaduse, mille järgi võimude tegevuse arvustamist on võimalik tunnistada kriminaalkuriteoks. Valitsevale režiimile poliitiliselt sobimatute ajakirjanike, aktivistide ja teiste kriitikute vaikima sundimine ja vangistamine jätkub praegugi.

2006. aasta aprillis võeti Milinkevitš koos teiste opositsiooni liikmetega 15 päevaks vahi alla saalemise eest „sanktsioneerimata meelevaldusel“, mis tegelikult oli rahumeelne demonstratsioon Minskis Tšernobõli katastroofi 20. aastapäeva mälestuseks. Viimaste aastate üha vaenulikumas poliitilises õhkkonnas on Aleksandr Milinkevitš mitu korda vahistatud, kuid süüdistust tema vastu esitatud ei ole.

Vaenulikule poliitilisele kliimale vaatamata on Milinkevitš kindlalt otsustanud jätkata võitlust oma maa demokraatliku tuleviku ja Valgevene rahvale põhiõiguste tagasiandmise eest. Septembris 2010 teatas Milinkevitš, et on otsustanud mitte kandideerida 19. detsembril 2010 toimuvatel presidendivalimistel, kuna tema arvates ei ole riigi valimiseeskirjades tehtud muudatusi, mis tagaksid Valgevenes õiglased, vabad ja avatud valimised.

SALIH MAHMOUD MOHAMED OSMAN

2007

Osman töötab juristina Sudaani piinamisvastases organisatsioonis (SOAT) ning pakub tasuta õigusabi Sudaani valitsuse poolt alusetult kinni peetud ja piinatud inimestele, kelle ainus kuritegu on see, et nad ei poolda valitsuse poliitikat või on sama etnilise taustaga nagu Därfüri mässulistest liikumistest osalejad.

Enam kui 20 aasta jooksul on Osman mitmete Sudaani kodusõdade käigus seadnud ohtu oma elu, et pakkuda konflikti ohvritele õigus- ja meditsiiniabi. Ta esindab kohtuvaidlustes Sudaani valitsuse poolt süüdistatavaid ning koostöös SOATiga on tal õnnestunud muuta surmanuhtluse või amputeerimise otsuseid või saavutada kergemate karistuste määramine. Osman ja SOAT on tegelema ka eelkõige Därfür piirkonnas toimunud kuritegude katalogiseerimisega ning nad võitlevad selle eest, et süüdistuse esitamisel käsitletak ka vägistamist sõjakuriteona. Osman tegeleb ka enam kui kahe miljoni kodust lahkuma sunnitud sudaanlase kaitsmisega.

Osmani võitlus ebaõigluse vastu Sudaanis on talle isiklikult kahju toonud. Sõjaväelaste tegevuse tõttu on kannatanud tema perekonnaliikmed. Osmanit on tema tegevuse pärast taga kiusatud, mitmel korral kinni peetud, isolatsioonis hoitud ja piinatud.

Alates 2006. aastast on Salih Osman Sudaani parlamendi opositsiooni liige. Ta tegeleb õigusreformiga ja keskendub õigusriigi põhimõtete edendamisele ajutise põhiseaduse rakendamise kaudu.

HU JIA

2008

Hu Jia, kes on sündinud 25. juulil 1973. aastal Pekingis, on silmapaistev Hiina inimõiguste aktivist ja teisitimõtteleja. Hu Jia on nõudnud 1989. aastal Tiananmeni väljakul toimunud massimõrva ametlikku juurdlust, ta on toetanud HIV/AIDSi haigeid ja tõstatanud keskkonnaalaseid küsimusi.

Hu Jia on tema tegevuse pärast tihti taga kiusatud. 2006. aasta veebruarist kuni 2007. aasta märtsini hoiti teda koduarestis ja kaks kuud hiljem, 18. mail 2007. aastal, pandi Hu Jia ja tema abikaasa süüdistatuna „riigi julgeoleku ohustamises“ uuesti koduaresti. Hu Jia jätkas aktiivset tegetsemist elektronkirjade ja blogide kaudu isegi koduarestis olles.

26. novembril 2007. aastal kõneles ta inimõiguste allkomisjoni avaliku koosoleku ajal konverentskõne kaudu Euroopa Parlamendi liikmetega. Ta väljendas oma avalduses soovi,

et 2008. aasta oleks „Hiina inimõiguste aasta“. Hu Jia arreteeriti otseselt Euroopa Parlamendi liikmete poole pöördumise pärast, süüdistatuna „riigivõimu kukutamisele õhutamises“, ning mõisteti 3. aprillil 2008. aastal kolmeks ja pooleks aastaks vangi.

Tema vahistamine on esile kutsunud protestiavaldusi kogu maailmas. Euroopa Parlament võttis vastu resolutsiooni, milles nõutakse Hu Jia vabastamist, ning Ameerika ametiisikud on küsimuse tõstatanud Hiina ametivõimudega suheldes.

Hu Jia, kellel on maksatsirroos, viibib tänaseni vangistuses. Tema tervislik seisund on jätkuvalt murettekitav ja teiste hulgas on ka Euroopa Parlament nõudnud Hu Jia tingimisi vabastamist meditsiinilistel põhjustel.

MEMORIAL

2009

Venemaa valitsusväline organisatsioon MEMORIAL (ametliku nimega Rahvusvaheline Vabatahtlik Avalik Organisatsioon Ajaloo-, Haridus-, Inimõigus- ja Heategevusühing MEMORIAL) on alates selle asutamisest 1988. aastal dokumenteerinud, jälginud ja püüdnud edendada töde inimõiguste rikkumiste kohta Venemaal ja teistes endistes NSV Liidu riikides, et tagada nende riikide demokraatlik tulevik.

MEMORIAL on koostanud andmebaasi enam kui 1,3 miljoni tagakiusatava inimese nimega. Eesmärk on luua üldsusele kättesaadav arhiiv totalitaarsete repressioonide tagajärgi kajastavatest ajaloodokumentidest. Viies läbi uuringuid ja kaitstes pagulasi ning diskrimineerimise ja poliitiliste repressioonide ohvreid, on MEMORIALil olnud oluline osa selles, et võeti vastu poliitiliste repressioonide ohvrite rehabiliteerimise seadus ja 30. oktoober kuulutati endise NSV Liidu riikides poliitiliste repressioonide ohvrite mälestamise päevaks. 4. detsembril 2008 konfiskeerisid Venemaa ametivõimud 12 kõvaketast, millele oli salvestatud kogu digitaalne arhiiv Stalini ajal toime pandud kuritegude kohta – 20 aastat kestnud uurimistöö tulemus. 15. juulil 2009 rööviti ja hiljem mõrvati Natalja Estemirova, kes oli

MEMORIALi esindaja Groznõis ning uuris mõrvu ja inimrööve Tšetšeenias. Ainult mõni nädal hiljem, 10. augustil 2009, tapeti samasugustel traagilistel asjaoludel MEMORIALiga tihedalt koostööd teinud inimõiguste kaitsjad Zarema Sadulajeva ja tema abikaasa.

Sahharovi auhind anti 2009. aastal MEMORIALi ja Venemaa arvukate inimõiguste kaitsjate nimel kolmele inimesele: Oleg Orlov, Sergei Kovaljov ja Ljudmilla Aleksejeva.

Pikaajaline inimõiguste kaitsja Oleg Orlov on inimõiguste keskuse Memorial nõukogu juht. Ta mõisteti 2009. aasta oktoobris tsiviilkohtus laimamise süüdistusel algatatud protsessis süüdi selles, et ta oli nimetanud Tšetšeenia presidenti Ramzan Kadõrovit Estemirova surma eest vastutavaks. 31. jaanuaril 2010 vahistati Orlov ja veel umbes 100 inimest Moskvast Triumfi väljakul toimunud rahumeelse meelevalduse ajal. Septembris 2010 väljendas Euroopa Parlament muret Orlovi vastu endiselt kestva laimamise kriminaalsüüdistuse alusel algatatud kohtuprotsessi pärast.

MEMORIALi kaasasutaja Sergei Kovaljov on Venemaa Memoriali praegune esimees. Ta asutas 1969. aastal Nõukogude Liidu esimese inimõiguslaste ühenduse Algatusrühm Inimõiguste Kaitseks NSV Liidus.

Moskva Helsingi rühma juhti ja kaasasutajat Ljudmilla Aleksejevavat tuntakse kui vahistatud teisitimõtlejate üle õiglase kohtupidamise ja selle objektiivse meediakajastuse eest võitlejat. Euroopa Parlamendi president on kutsunud üles vabastama tol ajal 82-aastast Aleksejevavat ja teisi Venemaa inimõiguste aktiviste, kes vahistati Moskvast 31. detsembril 2009.

PARLEMENT EUROPEEN | EUROPEES PARLEMENT
Rue Wiertz, 60, B-1047 BRUXELLES
Wiertzstraat, 60, B-1047 BRUSSEL
Tel: +32/2.284 2111
Fax: +32/2.230 6933

PARLEMENT EUROPEEN
Plateau du Kirchberg
BP 1601 | L-2929 LUXEMBOURG
Tel: +352/4300 1
Fax: +352/4300 24842

PARLEMENT EUROPEEN
Allée du Printemps
BP 1024/F | F-67070 STRASBOURG CEDEX
Tel: +33/388.17 4001
Fax: +33/388.17 4860

BELGIQUE | BELGIË
BRUXELLES | BRUSSEL
Rue Wiertz 60/Wiertzstraat 60
B-1047 BRUXELLES | B-1047 BRUSSEL
Tel: +32/2.284 2005
Fax: +32/2.230 7555
E-mail: epbrussels@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.be

DANMARK
KØBENHAVN
Gothersgade 115
DK-1123 KØBENHAVN K
Tel: +45/3.314 3377
Fax: +45/3.315 0805
E-mail: epkobenhavn@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.dk

EESTI
TALLINN
Rävala 4
EE-10143 TALLINN
Tel: +372/6.30 6969
Fax: +372/6.30 6968
E-mail: eptallinn@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ee

ESPAÑA
MADRID
Paseo de la Castellana 46
E-28046 MADRID
Tel: +34/91.436 4747
Fax: +34/91.578 3171
E-mail: epmadrid@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.es

БЪЛГАРИЯ | BULGARIA
SOFIA
Moskovska Street 9
BG-1000 SOFIA
Tel: +359/2.985 3545
Fax: +359/2.981 9944
E-mail: epsofia@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/sofia

DEUTSCHLAND
BERLIN
Unter den Linden 78
D-10117 BERLIN
Tel: +49/30.2280 1000
Fax: +49/30.2280 1111
E-mail: epberlin@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.de

ÉIRE | IRELAND
DUBLIN
Molesworth Street 43
IRL-DUBLIN 2
Tel: +353/1.605 7900
Fax: +353/1.605 7999
E-mail: epdublin@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ie

BARCELONA
Passeig de Gràcia 90 1º
E-08008 BARCELONA
Tel: +34/93.272 2044
Fax: +34/93.272 2045
E-mail: epbarcelona@europarl.europa.eu
Internet: www.europarlbarcelona.eu

ČESKÁ REPUBLIKA
PRAHA
Jungmannova ul. 24
CZ-110 00 PRAHA 1
Tel: +420/2.557 08208
Fax: +420/2.557 08200
E-mail: eppraha@europarl.europa.eu
Internet: www.evropsky-parlament.cz

MÜNCHEN
Erhardtstraße 27
D-80469 MÜNCHEN
Tel: +49/89.2020 8790
Fax: +49/89.2020 87973
E-mail: epmuenchen@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.de

ΕΛΛΑΣ
ΑΘΗΝΑΙ
Leof. Amalias 8
GR-10557 ATHINAI
Tel: +30/210.32 78900
Fax: +30/210.33 11540
E-mail: epathinai@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.gr

FRANCE
PARIS
Bd Saint Germain 288
F-75341 PARIS CEDEX 07
Tel: +33/1.406 34000
Fax: +33/1.455 15253
E-mail: epparis@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/paris

STRASBOURG

Centre de Presse – BP 1024
F-67070 STRASBOURG CEDEX
Tel: +33/3.881 74001
Fax: +33/3.881 75184
Email: epstrasbourg@europarl.europa.eu

MARSEILLE

Rue Henri Barbusse 2
F-13241 MARSEILLE
Tel: +33/4.961 15290
Fax: +33/4.919 09503
E-mail: epmarseille@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/marseille

ITALIA

ROMA

Via IV Novembre 149
I-00187 ROMA
Tel: +39/06.699 501
Fax: +39/06.699 50200
E-mail: eproma@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.it

MILANO

Corso Magenta 59
I-20123 MILANO
Tel: +39/02.43 44171
Fax: +39/02.43 4417500
E-mail: epmilano@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.it

KYPROS

NICOSIA

Vyronos Avenue 30
CY-1096 NICOSIA
Tel: +357/22.870 500
Fax: +357/22.767 733
E-mail: epnicosie@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/nicosia

LATVIJA

RIGA

Aspāzijas bulvāris 28
LV-1050 RĪGA
Tel: +371/7.08 5460
Fax: +371/7.08 5470
E-mail: epriga@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.lv

LIETUVA

VILNIUS

Naugarduko Street 10
LT-01309 VILNIUS
Tel: +370/5.212 0766
Fax: +370/5.261 9828
E-mail: epvilnius@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.lt

LUXEMBOURG

LUXEMBOURG

Rue du Marché-aux-Herbes 7
L-1728 LUXEMBOURG
Tel: +352/4.300 22596/7
Fax: +352/4.300 22457
E-mail: epluxembourg@europarl.europa.eu

MAGYARORSZÁG

BUDAPEST

Fény utca 16
H-1024 BUDAPEST
+36/1.411 3540
+36/1.411 3560
E-mail: epbudapest@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.hu

MALTA

VALLETTA

254 Paul Street
VLT-1215 VALLETTA
Tel: +356/21.23 5075
Fax: +356/21.23 0661
E-mail: epvalletta@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/valletta

NETHERLAND

DEN HAAG

Korte Vijverberg 6
NL-2513 AB DEN HAAG
Tel: +31/70.313 5400
Fax: +31/70.364 7001
E-mail: epdenhaag@europarl.europa.eu
Internet: www.europeesparlement.nl

ÖSTERREICH

WIEN

Wipplingerstraße 35
1010 WIEN
Tel: +43/1.51617-0
Fax: +43/1.5132515
E-mail: epwien@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.at

POLSKA
WARSZAWA
Ul. Jasna 14/16a
PL-00-041 WARSZAWA
Tel: +48/22.595 2470
Fax: +48/22.595 2480
E-mail: epwarszawa@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.europa.eu/warszawa

PORTUGAL
LISBOA
Largo Jean Monnet 1–6
P-1269-070 LISBOA
Tel: +351/21.350 4900
Fax: +351/21.354 0004
E-mail: eplisboa@europarl.europa.eu
Internet: www.parleurop.pt

ROMÂNIA
BUCUREȘTI
Vasile Lascăr Street 31
floor 1, Sector 2
020492 BUCUREȘTI
Tel: +40/21.3157986
Fax: +40/21.3157929
E-mail: epbucarest@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.ro

SLOVENIJA
LJUBLJANA
Breg 14
SI-1000 LJUBLJANA
Tel: +386/1.252 8830
Fax: +386/1.252 8840
E-mail: epljubljana@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.si

SLOVENSKÁ REPUBLIKA
BRATISLAVA
Palisády 29
SK-811 06 BRATISLAVA
Tel: +421/2.5920 3297
Fax: +421/2.5464 8013
E-mail: epbratislava@europarl.europa.eu
Internet: www.europaskyparlament.sk

SUOMI | FINLAND
HELSINKI | HELSINGFORS
Pohjoisesplanadi 3 | Norra esplanaden 31
FI-00100 HELSINKI | HELSINGFORS
Tel: +358/9.622 0450
Fax: +358/9.622 2610
E-mail: ephelsinki@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.fi

SVERIGE
STOCKHOLM Europaparlamentet
Regeringsgatan 65, 6 tr.
S-111 56 STOCKHOLM
Tel: +46/8.562 44455
Fax: +46/8.562 44499
E-mail: epstockholm@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.se

UNITED KINGDOM
LONDON Europe House
32 Smith Square
LONDON SW1P 3EU
Tel: +44/207.227 4300
Fax: +44/207.227 4302
E-mail: eplondon@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.org.uk

EDINBURGH
The Tun, 4 Jackson's Entry
Holyrood Road
UK-EDINBURGH EH8 8PJ
Tel: +44/131.557 7866
Fax: +44/131.557 4977
E-mail: epedinburgh@europarl.europa.eu
Internet: www.europarl.org.uk

FOTOD
Euroopa Parlamendi fototeenistus

FOTOD
WEI JINGSHENG: Shanshan Wei-Blank
Leyla Zana: SIPA PRESS
Salima Ghezali: Jacques Torregano/L'E.d.J.
Ibrahim Rugova: LDK
Xanana Gusmão: Reuters Pool
¡BASTA YA!: El País
Dom Zacarias Kamwenho: kasutada andnud LUSA
Nurit Peled-Elhanan: kasutada andnud
Avraham Elhanan
Izzat Ghazzawi: Tore Kjeilen/LexicOrient
Kofi Annan: UN/DPI Photo
Valgevene Ajakirjanike Liit (BAJ): BAJ Logo
Naised Valges: AP
Hauwa Ibrahim: AP
Piirideta Ajakirjanikud: AP
Aleksandr Milinkevitš: Belga
Salih Mahmoud Mohamed Osman:
2005 Patricia Williams
Hu Jia: © BELGA/AFP PHOTO/Frederic J BROWN
Memorial: Memorial
Guillermo Fariñas: EPA_A. ERNESTO © EU

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EURÓPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

www.europarl.europa.eu/sakharov

Sa
Kha
rov
2010